

УДК 614.2.07-621.397

ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ КЕРІВНИКІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ – ПІДГРУНТЯ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ

**В. М. Лобас, О. Т. Дорохова, Н. М. Адоньєва, Л. Є. Оборнєв, Н. А. Стичинська,
А. В. Владзимирський**

Донецький національний медичний університет імені М. Горького

INCREASING OF THE PROFESSIONAL SKILLS OF THE DIRECTORS OF MEDICAL INSTITUTIONS AS A BACKGROUND FOR THE SYSTEM REFORM

**V. M. Lobas, O. T. Dorokhova, N. M. Adonieva, L. Ye. Oborniev, N. A. Stychynska,
A. V. Vladzimirskyi**

Donetsk National Medical University by M. Horkyi

У статті описано досвід післядипломної підготовки керівників медичних закладів, який враховує вимоги системи безперервної медичної освіти та реформування охорони здоров'я. Наведено варіанти найбільш ефективних форм навчання, які сприяють формуванню управлінських навичок.

This article adduces the experience of post-graduate training for the directors of medical institutions in frame of conception of continuous medical education. Authors has proposed a few most effective approaches for the learning process organisation which most favourable to development of the professional skills.

Вступ. Створення системи безперервного якісного навчання лікарів, реформування галузі вимагають оптимізації методичних підходів до післядипломної підготовки керівників медичних закладів. Досвід кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я й епідеміології факультету інтернатури і післядипломної освіти Донецького національного медичного університету ім. М. Горького у вирішенні цієї проблеми тісно пов'язаний з системою програмно-цільового управління якістю підготовки фахівців, що передбачає орієнтацію навчання на професійну діяльність. Відповідно до цієї системи, курсанти-керівники медичних установ опановують практичні уміння управлінців, спрямовані на підвищення якості медичної допомоги [1].

Основна частина. Оновлення підходу до підготовки управлінців нового типу ми бачимо у збагаченні програми викладанням проблем, що спрямовані на підвищення ефективності системи охорони здоров'я, а саме наукових, правових, економічних основ управління, програмно-цільового планування, стандартизації в охороні здоров'я, інформаційного забезпечення, правового регулювання діяльності.

Наприклад, на даний момент зростає актуальність методу програмно-цільового планування і фінансу-

вання. У результаті аналітичної роботи були сформульовані цілі викладання цього методу, його ідеологія, обґрунтовані підходи до класифікації цільових комплексних програм, розроблений алгоритм їхнього створення. Вивчаючи цей метод і впроваджуючи його в практику, організатори охорони здоров'я головний акцент роблять на забезпечення ефективних профілактичних заходів на різних етапах і рівнях медико-санітарної допомоги [2].

Невід'ємною складовою викладання методу програмно-цільового планування і фінансування є розділ, що стосується технології розробки і прийняття управлінських рішень. Кафедрою розроблено методичне супроводження різних форм практичних занять для засвоєння цієї теми: від традиційних практичних занять до рольових ігор та тренінгів. Загальною метою цих занять є уміння використовувати різноманітні методи прийняття управлінських рішень, технологію роботи над управлінським рішенням при оперативному чи поточному виді керування, забезпечувати умови "запуску" рішення на виконання, здійснювати контроль за реалізацією управлінських рішень.

Наступним кроком до підвищення майстерності управлінців і якості медичної допомоги є посилення уваги організаторів охорони здоров'я до питань стан-

© В. М. Лобас, О. Т. Дорохова, Н. М. Адоньєва та ін.

дартизації [3]. Щоб застосування стандартів було ефективним, у першу чергу, потрібно їхнє правильне розуміння й облік обмежень при використанні. Основна частина питань – це лекційний матеріал, що стосується цілей, задач, принципів стандартизації, накопиченого досвіду, міжнародних проектів, використання медичних стандартів. Питання, що вимагають обговорення, виносяться на семінарські заняття. Організатору охорони здоров'я необхідно знати стандарти, що прийняті і затверджені в його лікарській сфері. Для цього курсанти виконують самостійну роботу – класифікацію стандартів, використовуваних у конкретних медичних установах. Такий підхід до викладання теми дозволяє керівникам медичних установ краще зрозуміти зростаючі значення стандартів медичної допомоги і необхідність їхнього використання в практичній охороні здоров'я.

Керівник будь-якого рівня здійснює свої функції, ґрунтуючись на інформації. Інформація допомагає керувати. Але й інформацією можна і потрібно керувати [4]. Сучасне середовище функціонування медичної установи, інформаційне забезпечення керування є під впливом змін в інформаційних технологіях: розвиваються існуючі і створюються нові. Тому керівники повинні розуміти основні тенденції інформаційних технологій і бути здатними приймати важливі рішення щодо їхнього використання. Для підвищення ефективності керування організаторів інформують про наявні на ринку інформації ліцензійні програмні продукти, проводяться заняття для підвищення комп'ютерної грамотності.

Сучасний етап реформування охорони здоров'я характеризується усе більш активним використанням комп'ютерних технологій, зокрема телемедицини. Оскільки телемедицина використовується в різних галузях практичної медицини, то при реалізації телемедицинських програм стає очевидною потреба в медичних працівниках, що професійно займаються телемедициною. Навички використання телемедицини необхідні й організаторам охорони здоров'я. Упровадження телемедицинських систем у керування охороною здоров'я дозволить підняти на більш високий рівень інтеграційні і координаційні процеси в медичній галузі [5]. Саме тому до навчальної програми включено блок лекцій і практичних занять з телемедицини.

Ведуча роль у моральному формуванні персоналу лікувально-профілактичних установ належить їхнім керівникам. Діяльність керівника повинна бути спрямована на створення ідеології організації, в основі якої – повага і співчуття до пацієнтів і колег, доброзичливість, бажання допомогти. Кафедрою розроблена

методологія підготовки керівників медичних установ з питань професійної етики, деонтології і їхнього правового забезпечення. При оволодінні практичними навичками виховної роботи курсанти переконуються в тому, що уміле використання соціально-психологічних методів керування сприяє формуванню спектра принципів, правил, методів, що забезпечують ділову активність організації. Планомірна робота керівника, спрямована на дотримання медичним і технічним персоналом принципів медичної етики і деонтології, запобігає медичним помилкам [6].

В умовах реформування охорони здоров'я, що припускає визначення насамперед місця і ролі первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) у всій системі медичної допомоги й організації ПМСД на принципах сімейної медицини, значну роль відіграють відношення до цієї проблеми керівників існуючих медичних установ і розуміння ними задач, рішення яких вимагає ця реформа. Поетапне реформування ПМСД в Україні на принципах сімейної медицини потребує від організаторів охорони здоров'я умінь використовувати, при необхідності, наявні у світовій практиці знання і досвід з реорганізації системи ПМСД на принципах сімейної медицини. Тому керівники медичних установ повинні знати основні принципи організації такої допомоги, характеристику існуючих організаційних моделей роботи сімейних лікарів, задачі і зміст роботи підрозділів сімейних амбулаторій [7].

Формування умінь організувати надання ПМСД на принципах сімейної медицини в курсантів передатестаційного циклу і циклу спеціалізації за фахом "Організація і управління охороною здоров'я" здійснюється на семінарах-дискусіях, під час яких обговорюються основні питання даної теми. Курсанти мають можливість викласти матеріали, отримані з різних джерел літератури, і навести приклади зі своєї практики, висловити свою точку зору, задавати питання і т. д. Викладач надає додаткові матеріали з досліджуваної проблеми, робить акценти, систематизує і, при необхідності, коректує дані, що викладаються курсантами.

Участь у семінарах курсантів – керівників установ охорони здоров'я різного профілю, що працюють у бюджетній і в комерційній сферах, дає можливість їм обмінятися досвідом, обговорити актуальні питання і визначити роль закладів охорони здоров'я, що надають ПМСД на принципах сімейної медицини, в рішенні основних проблем, зв'язаних зі здоров'ям населення. Розглядаються способи організації взаємодії лікаря загальної практики з іншими системами, у тому числі з райдержадміністрацією, санітарно-епідеміологічною службою, адміністрацією установ

і підприємств, розташованих на території області, відділом освіти і соціального захисту, пенсійним фондом, адміністрацією дошкільних установ, шкіл і т. д.

Зміни стосуються не тільки тематики курсу. В умовах реформування вищої школи особливого значення набуває вибір найбільш ефективних форм і засобів передачі інформації з метою оптимізації роботи тих, яких навчають [8]. Той самий матеріал може бути представлений декількома засобами навчання. У традиційному навчальному процесі до них відносять запис на дошці, слайд, плакат, відеофільм, підручник, слово викладача. Використовуючи сучасні інформаційні технології, цей список можна доповнити електронними виданнями, мультимедійними презентаціями, розміщенням інформації на кафедральному сайті.

Кафедрою розроблений електронний навчальний посібник “Здоров’я населення: статистичні та економічні методи його вивчення”, що відповідає основним вимогам кредитно-модульної системи навчання і дає можливість самостійно вивчати окремі змістовні модулі програми і проводити відповідний контроль з боку викладачів. Розроблене електронне видання зберігає всі можливості звичайних підручників, а також має принципово нові якості, що забезпечують принципово новий рівень наочності, ілюстративності, структурованого представлення великого обсягу інформації й ефективного пошуку потрібної інформації. Досвід використання цієї розробки дозволяє зробити

такі висновки: електронне видання сприяє творчому засвоєнню матеріалу, підвищенню зацікавленості курсантів при вивченні проблем здоров’я населення, а головне – дозволяє активно формувати навички професійної управлінської діяльності.

Велика частина лекційного матеріалу – це мультимедійна презентація, що поєднує кілька видів інформації: текст, нерухомі зображення (малюнки, фотографії, графі логічної структури), що рухаються зображення (мультіплікація, відео), звук. Така подача інформації дозволяє комбінувати навантаження на різні канали сприйняття (аудіо, візуально-образний чи візуально-вербальний), що робить матеріал більш доступним для засвоєння представниками різних сенсорних типів особистості.

Сайт кафедри забезпечує слухачам курсів підвищення кваліфікації – керівникам медичних установ відкритий доступ до навчальних матеріалів через глобальну комп’ютерну мережу Internet. Використовуючи матеріали сайту, організатори охорони здоров’я краще розуміють значення впровадження сучасних інформаційних технологій, оскільки своєчасна обробка інформаційних потоків істотно впливає на якість керування.

Висновок. Така методика викладання розширює теоретичні знання і дозволяє виробити конкретні професійні уміння керівників у рішенні питань керування лікувальними установами в умовах реформування системи охорони здоров’я.

Література

1. Здоров’я населення : статистичні та економічні методи його вивчення : навчальний посібник / [Лобас В. М. та ін.]. – [3-тє вид., випр. та доп.]. – Донецьк, 2004. – 222 с.
2. Лобас В. М. Преимущества программно-целевого планирования в здравоохранении на этапе реформирования / В. М. Лобас // Вопросы здравоохранения Донбасса : сб. науч.-пед. статей. – Донецк, 2006. – Вып. 14. – С. 44–48.
3. Медицинские стандарты: есть прогресс! Специализированный медицинский сайт. “Еженедельник Аптека”, № 2 (573) от 15.01.2007 г. <http://www.apteka.ua>.
4. Информация в процессе управления / В. М. Лобас, Е. Т. Дорохова, Н. Н. Адоньева, Г. А. Слабкий // Вопросы здравоохранения Донбасса : сб. науч.-пед. статей. – Донецк, 2005. – Вып. 10. – С. 19–21.
5. TeleTrauma. Система для дистанционного обучения-

www.telemed.org.ua.

6. Лобас В. М. Некоторые аспекты медицинской этики и деонтологии в деятельности руководителей медицинских учреждений / В. М. Лобас, Е. Т. Дорохова // Вопросы здравоохранения Донбасса : сб. науч.-пед. статей. – Донецк, 2006. – Вып. 14. – С. 111–114.

7. Сучасні пріоритети підготовки сімейних лікарів / Никоненко О. С., Шаповал Г. Д. [та ін.] // Сімейна медицина. – 2006. – № 4. – С. 5.

8. Елементи дистанційного навчання у післядипломній підготовці керівників медичних закладів / В. М. Лобас, О. Т. Дорохова, Н. М. Адоньева [та ін.] // Вопросы здравоохранения Донбасса : сб. науч.-пед. статей. – Донецк, 2008. – Вып. 18. – С. 139–143.